

Araştırma Makalesi/Research Article

Gökçeada Zeytin Çeşidinin Pomolojik Özellikleri

Esra Rüyeyda Özdemir^{1*}

Mehmet Ali Gündoğdu¹

Murat Şeker¹

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, 17100, Çanakkale

*Sorumlu yazar: esraornek17@gmail.com

Geliş Tarihi: 02.03.2023

Kabul Tarihi: 12.07.2023

Öz

"*Ladolia*", Gökçeada'da mübadele zamanına kadar Rum zeytin yetiştiricileri tarafından yerel olarak yetiştirilen ve Yunanistan menşei olan "*Koroneiki*" zeytin çeşidinin bir sinonimi olup adanın zorlu ekolojik koşullarına en iyi adapte olan bir çeşittir. Gökçeada, Kuzey Ege'nin en batı noktasında yer almaktadır ve adanın coğrafi yapısı, volkanik kökenli olması nedeniyle oldukça farklıdır. Ayrıca, adanın kuvvetli rüzgarları, serin iklimi ve toprağı da Gökçeada zeytininin özelliklerini şekillendirmiştir ve bu zeytin türünün adaya özgü olarak evrimleşmesine neden olmuştur.

Bu araştırma; Çanakkale iline bağlı Gökçeada ilçesinde yetiştiriciliği yapılan "Gökçeada Zeytini" (*Ladolia*) üzerinde yürütülmüştür. Bu çeşide ait pomolojik özellikleri belirlemek amacıyla, Gökçeada'dan zeytin örnekleri Eylül ayı içerisinde 2017-2018 sezonlarında hasat edilmiştir. Meyve sayısı (adet kg⁻¹), 100 meyve ağırlığı (g), meyve eni (mm), meyve boyu (mm), meyve indeksi (boy/en), meyve şekli, 100 çekirdek ağırlığı (g), meyve eti oranı (%), çekirdek eni (mm), çekirdek boyu (mm), çekirdek indeksi, çekirdek şekli (boy/en) ve meyve olgunluk indeksi belirlenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar sayesinde ülkemiz genetik kaynakların korunması ve ıslah çalışmalarında bilinçli kullanılmasına yönelik araştırmalara katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Olea europaea* L., *Ladolia*, Genotip, İmroz

Pomological Characteristics of Gökçeada Olive Variety

Abstract

"*Ladolia*" is a synonym for "*Koroneiki*" olive variety originating in Greece, which was grown locally by Greek olive growers until the time of population exchange in Gökçeada, and is a variety that is best adapted to the difficult ecological conditions of the island. Gökçeada is located at the westernmost point of the North Aegean and the geographical structure of the island is quite different due to its volcanic origin. In addition, the strong winds, cool climate and soil of the island also shaped the characteristics of Gökçeada olives and caused this olive species to evolve uniquely to the island.. This research; It was carried out on "Gökçeada Olives", a genotype to island in Çanakkale. In order to determine the pomological characteristics of this variety, olive samples were harvested in September 2017-2018. Number of fruits (fruits/kg), 100 fruit weight (g), fruit width (mm), fruit length (mm), fruit index (length/width), Fruit shape, 100 seed weight (g), fruit ratio (%), seed width (mm), seed length (mm) and seed index, seed shape (length/width) and maturity index were determined. Thanks to the results obtained from the study, it is aimed to protect the genetic resources and to contribute to the breeding studies.

Keywords: *Olea europaea* L., *Ladolia*, Genotype, Imroz

Giriş

Çanakkale'nin Gökçeada ilçesi 25°79' Doğu Boylamında ve 40°20' Kuzey Enlemleri arasında Ege Denizi'nin kuzeyi ile Saros Körfezi'nin girişinde yer almaktadır. 279 km²'lik yüzölçümüne ve 91 km kıyı şeridinde sahiptir.

Gökçeada ilçesinde adaya özgü bir çeşit olan Gökçeada zeytini (*Ladolia*) en önemli yağlık zeytin çeşitlerinden bir tanesidir. Rumlardan kalma zeytin varlığının büyük bir kısmını oluşturan bu ekotip organik olarak yetiştirilmekte olup zeytinçilik mono kültür tarım şeklindedir. Çanakkale'deki zeytinlik alanların %2.32 bu yörede bulunmaktadır ailenin ana gelir kaynağıdır. Gökçeada ilçesi (sin.

İmroz) yörenin gerek coğrafi konumu gerekse çeşidin genetik özellikleri, bunun yanında iklimsel faktörler ve uygulanan tarımsal yöntemler yüksek kaliteli zeytinyağı üretimine elverişli bir meyve haline getirmiştir. Bu kalitenin sağlanmasında; genetik özelliklerinin yanı sıra adada esen sert rüzgârların da büyük etkisi olduğu gözlenmektedir.

Zeytingiller (*Oleacea*) familyası, *Olea* cinsine ait zeytin türü (*Olea europaea* L.), iki çenekli her dem yeşil Akdeniz bitkisidir. Bu sebeple zeytinin yetiştiği bölgenin iklimi zeytin yetiştirilmesini sınırlandıran en önemli faktördür ve zeytinin pomolojik özelliklerine etkisi olduğu açıkça vurgulanmıştır (Efe ve ark., 2009).

Efe ve ark. (2009) zeytin ağacının anavatanı ekolojik olarak inceledikleri çalışmalarda genel olarak Akdeniz iklimi görülen bölgeleri gösterse de morfolojik ve fizyolojik faktörlere karşı bulunduğu ekolojiye adapte olarak yöresel çeşitlerin olduğu da görülmektedir. Özellikle Gökçeada Ege denizinin en kuzey yerleşim yeri olması ve ülkemizde de zeytinin yetiştiği en kuzey enlemlerde bulunmasından ötürü çetin ve zorlu ada ekolojisinin zeytin meyvelerine ve elde edilen zeytinyağlarına olumlu katkıları olduğu yöre çiftçileri tarafından da gözlemlenerek, zeytin meyvelerine ve elde edilen zeytinyağlarına olumlu katkılar sağladığı belirtilmektedir.

Canözer (1991) “Standart Zeytin Çeşitleri Kataloğu” çalışmasında ülkemizdeki meyve çeşitlerini tanıtmak amacıyla zeytin çeşitlerinin pomolojik özellikleri üzerine sınıflandırmalar yapmıştır.

Kaya ve ark. (2016) tarafından, Çanakkale Ezine ilçesinde yöresel olarak yetiştirilen “Hanım Parmağı” zeytin çeşidinin ülkemizin çeşit literatürüne kazandırılması ile gen kaynağımızın korunması bakımından önemli bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda çeşit karakterizasyonu açısından veri oluşturulmuştur ve çeşit tescili ile resmi olarak kayıt altına alınması sağlanarak genetik kaynağımızın korunması sağlanmıştır.

Ekinci (2010) araştırmasında Gökçeada zeytin çeşidi ile Gemlik, Ayvalık, Memecik ve Domat zeytin çeşitlerinin pomolojik ve genetik özelliklerini karşılaştırarak değerlendirmede bulunmuştur.

Örnek ve ark. (2019), 2004-2007 yılları arasında Türkiye'nin dört coğrafi bölgesinde yaygın olarak yetiştirilen Çanakkale'den (Marmara Bölgesi) “Gökçeada zeytini”; Aydın'dan (Güney Ege Bölgesi) “Yamalak Sarısı”; Adana, Mersin ve Hatay'dan (Doğu Akdeniz Bölgesi) “Adana Topağı, Çortak, Beyrut, Gök Zeytini, Kargaburun, Çöplüce ve Silifke Yağlık; Artvin'den (Karadeniz bölgesi) “Butko, Otur ve Sati” on iki zeytin ekotipi kullanılmıştır. Türkiye'de yetiştirilen ve az bilinen zeytin genotiplerinin coğrafi orijin ve çeşide göre pomolojik özellikleri taranmış ve karşılaştırılmıştır.

Gündoğdu ve Kaynaş (2016) Serin subtropikal iklimde sahip Türkiye'nin kuzeybatı bölgesinde (Kuzey Ege), yaygın olarak yetiştirilen 'Ayvalık', 'Domat', 'Gemlik', 'Memecik', 'Samanlı' ve 'Uslu' dahil olmak üzere altı yerel zeytin çeşidinin bazı biyokimyasal ve pomolojik özelliklerini karşılaştırmak için farklı olgunluk dönemlerinde ölçümler yapmıştır ve karşılaştırmıştır.

Gökçeada ilçesinde yoğun olarak yetiştirilen Gökçeada zeytin çeşidine ait özellikleri inceleyen az sayıda araştırma mevcuttur. Araştırmamızda Gökçeada zeytin çeşidinin pomolojik özellikleri incelenmiştir. Aynı zamanda, bu çeşidine ait özelliklerin ortaya konması ile tescillenerek kayıt altına alınması, ürünün stratejik pazarlama geliştirmesi açısından bölgeye kazandırılması ve daha sonra yapılacak çalışmalara kaynak oluşturması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Materyal ve Yöntem

Çalışmada Gökçeada (*Ladolia*) zeytin çeşidi ile çalışılmıştır (Şekil 1.). Genel olarak Yunanistan kökenli bir çeşit olup yüksek yağ randımanı ve kalitesi ile dikkatt çekmektedir (Şeker ve ark., 2008).

2017 ve 2018 yılında bölgeye ait numuneler Eylül ayının son haftalarında (takribi 24-25 Eylül); 1 kg'daki meyve sayısı (adet kg⁻¹), 100 meyve ağırlığı (g), meyve eni (mm) ve meyve boyu (mm), meyve indeksi (boy/en), meyve şekli, meyve et oranı (%), 100 çekirdek ağırlığı (g), çekirdek eni (mm) ve çekirdek boyu (mm), çekirdek indeksi (boy/en) ve çekirdek şekli dikkate alınarak genel bir değerlendirme yapılmıştır. Tüm zeytin örneklerinin pomolojik analizleri her grupta 25 meyve olacak şekilde 3 yinelemeli olarak yürütülmüştür. Yalnızca meyve ağırlıkları 100 adet meyve üzerinden belirlenmiştir. Ayırt edici özellikleri geleneksel pomolojik gözlemlerle değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında, meyve boyunun meyve enine bölünmesi ile meyve şekli Canözer, (1991)'in belirttiği yonteme göre sınıflandırılmıştır. Benzer şekilde, çekirdek şekli ise çekirdek

boyunun çekirdek enine bölünmesiyle elde edilmektedir ve (Özilbey, 2011)'e göre sınıflandırılmıştır (Çizelge 1.).

Her iki üretim yılında hasat edilen meyvelerin olgunluk durumlarının belirlenmesi amacıyla olgunluk indeksi (Oİ), 100 meyveden oluşan numunede, kabuk ve et rengine göre 0'dan 7'ye kadar sınıflandırılarak belirlenmiştir (IOOC, 2007).

İki yıllık araştırma verileri; 'SAS® ver. 9.0 (2002)' istatistik paket programı ile varyans analizine tabi tutulmuştur ve ortalamalar arasındaki fark TUKEY çoklu karşılaştırma testi ile ($p<0,05$) belirlenmiştir.

Table. 1. Fruit Characteristics (Canözer, 1991) and Seed Characteristics (Özilbey, 2011)
Çizelge 1. Meyve Özellikleri (Canözer, 1991) ve Çekirdek Özellikleri (Özilbey, 2011)

Boy/En (mm)	Meyve Şekli	Boy/En (mm)	Çekirdek Şekli
<1.20	Yuvarlak	<1.4	Yuvarlak
1.21–1.31	Yuvarlağa yakın Oval	1.4-1.8	Oval
1.32–1.46	Oval	1.8-2.2	Eliptik
>1.46	Uzun Oval	>2.2	Uzun

Figure 1. Fruit and seed structure of Gökçeada olive variety (*Ladolia*)
Şekil 1. Gökçeada zeytin çeşidi (*Ladolia*) meyve ve çekirdek yapısı

Bulgular ve Tartışma

Zeytin örneklerinde 2017 ve 2018 üretim yılında pomolojik ölçümler yapılmıştır. Elde edilen bulguların karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Çizelge 2. ve Çizelge 3.'te verilmiştir. Hasat edilen meyve örneklerinin ağırlıklarını belirlemek için 0.01 g hassasiyetli hassas terazi ile önce 100 meyve

ağırlığı tartılmıştır. Akabinde 0.01 mm hassasiyetli dijital kumpas ile meyve ve çekirdeklerinin boyu ve eni ölçülmüştür.

Mevcut çalışmada elde edilen veriler iki üretim sezonu arasında birbirine yakındır ve özellikle erken hasat kavramının öne çıktığı bu günlerde Eylül ayı içerisinde 1.14–1.53 olgunluk indeksine sahip yeşil olum (O.İ.<2), meyvelerde gerçekleştirilmiştir (Şekil 2.).

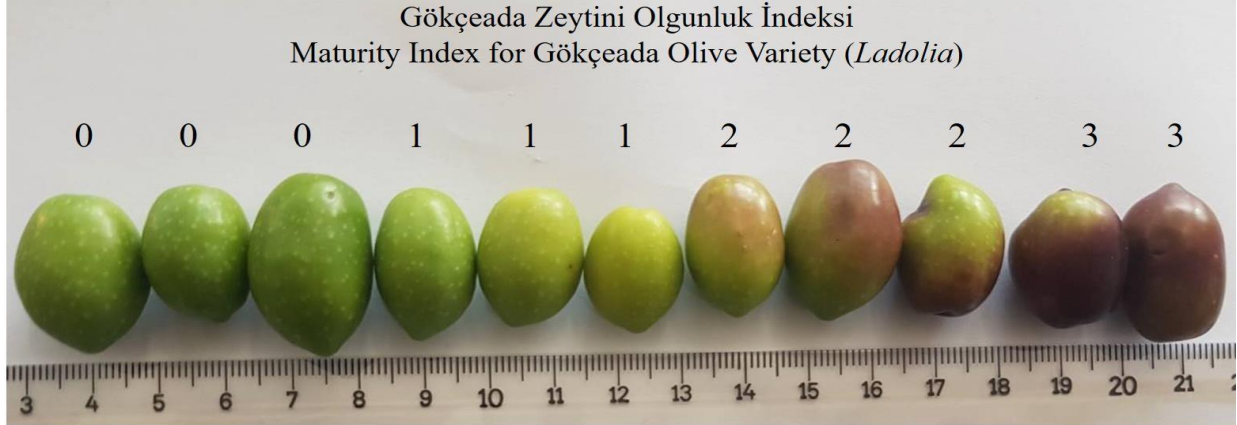

Figure 2. Maturity index for Gökçeada olive variety (*Ladolia*)

Şekil 2. Gökçeada zeytin çeşidi (*Ladolia*) olgunluk indeksi

Table 2. Some Fruit and Seed Characteristics of Gökçeada Olive Varieties

Çizelge 2. Gökçeada Zeytin Çeşidinin Bazı Meyve ve Çekirdek Özellikleri

Yıl	Meyve Sayısı (meyve kg ⁻¹)	100 Meyve Ağırlığı. (g)	Meyve Eni (mm)	Meyve Boyu (mm)	Meyve İndeksi (boy/en)	Meyve Şekli
2017	286.80 ± 0.11 A	348.70 ± 0.13 B	15.86 ± 0.09	24.89 ± 0.20	1.56 ± 0.01	Uzun Oval
2018	253.70 ± 0.55 B	394.63 ± 0.86 A	16.45 ± 0.40	25.54 ± 0.60	1.55 ± 0.07	Uzun Oval
Ortalama	270.10	371.67	16.16	25.22	1.56	-----
MSD*	0.9055	1.3727	Ö.D.	Ö.D.	Ö.D.	-----

Aynı satırdaki farklı harf ile gösterilen sayılar arasında istatistiksel anlamda (p<0.05) farklılık vardır.

*MSD: Minimum Önemli Fark (Minimum Significant Difference); Ö.D.: Önemli Değil

Table 3. Some Fruit and Seed Characteristics of Gökçeada Olive Varieties

Çizelge 3. Gökçeada Zeytin Çeşidinin Bazı Meyve ve Çekirdek Özellikleri

Yıl	Et Oranı (%)	100 Çekirdek Ağırlığı. (g)	Çekirdek Eni (mm)	Çekirdek Boyu (mm)	Çekirdek indeksi (boy/en)	Çekirdek Şekli	Olgunluk İndeksi (O.İ.)
2017	83.62 ± 0.00	57.10 ± 0.02 B	7.08 ± 0.06 B	16.91 ± 0.48	2.38 ± 0.05 A	Uzun	1.14 ± 0.15 B
2018	84.37 ± 0.01	61.66 ± 0.02 A	7.81 ± 0.17 A	16.69 ± 0.59	2.13 ± 0.04 B	Uzun	1.53 ± 0.12 A
Ortalama	84.00	59.38	7.45	16.80	2.26	-----	1.34
MSD*	Ö.D.	0.0433	0.2891	Ö.D.	0.1033	-----	0.3076

Aynı satırdaki farklı harf ile gösterilen sayılar arasında istatistiksel anlamda (p<0.05) farklılık vardır.

*MSD: Minimum Önemli Fark (Minimum Significant Difference); Ö.D.: Önemli Değil

Elde edilen veriler sonucunda 1 kg'daki meyve sayısı ortalama 270.10 (adet/ kg) arasında belirlemiştir. Her iki üretim sezonu arasındaki fark istatistiksel anlamda önemli olduğu tanımlanmıştır (p<0.05). Canözer (1991) zeytin çeşitlerinin meyve büyüklüğünü belirlemek üzere yaptığı sınıflandırmada 1 kg'daki meyve sayısını 133-460 (adet/kg) arasında değiştiğini belirtmiştir ve 1 kg'da 251-335 adet meyve sayısı olan çeşitleri orta irilikte meyve sınıfına dahil etmiştir. Bu sınıflandırmaya göre Gökçeada zeytin çeşidinin orta irilikte meyvelere sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Örnek ve ark. (2019) Gökçeada zeytin çeşidinin 1 kg'daki meyve sayısını 253.17 adet olarak saptamıştır.

İki üretim sezonu elde edilen verilere göre ortalama 100 meyve ağırlığı 371.67 g, ortalama 100 çekirdek ağırlığı ise 59.38 g saptanmıştır. Bu iki üretim sezonu arasındaki fark hem meyve ağırlığı hem de çekirdek ağırlığı bakımından istatistiksel anlamda önemli bulunmuştur ($p < 0.05$). Canözer (1991) zeytin çeşitlerinin 100 meyve ağırlığını 176.80 g ile 750.20 g arasında, 100 çekirdek ağırlığını ise 31.37 g ile 105.99 g arasında değiştiğini saptamıştır. Gündoğdu ve Kaynaş (2016) Kuzey Ege ekolojik koşullarında yetiştirilen ve farklı olgunluk dönemlerinde hasat edilen bazı zeytin çeşitlerinde yaptığı ölçümler sonrasında yeşil olum dönemlerinde (O.İ.<2) Ayvalık, Gemlik, Domat, Memecik, Samanlı ve Uslu çeşitlerinin 100 meyve ağırlıklarının 214.0 g ile 773.7 g arasında değişim gösterdiğini belirtmişlerdir. Araştırmacılar aynı zamanda, çalışmadaki tüm çeşitlerin olgunluk süresince meyve ağırlıklarının artış gösterdiğini de bildirmiştir.

İki yıllık verilere göre Gökçeada zeytin çeşidinin meyve eni ortalama 16.16 mm ölçülmüştür. Her iki üretim yılında ölçülen meyve eni değerleri bakımından istatistiksel anlamda önemli bir farklılık görülmemiştir. Ekinci (2010) meyve eni bakımından farklılıklar saptamıştır ve meyve eni azalan sırayla, Domat (20.33 mm), Ayvalık (19.15 mm), Memecik (18.48 mm), Gemlik (18.18 mm) ve Gökçeada (16.65 mm) ölçülmüştür. Ülkemizde yetiştirilen standart zeytin çeşitlerinin pomolojik özelliklerini sınıflandıran Canözer (1991) meyve enini Ayvalık çeşidinde 19.14 mm, Gemlik çeşidinde 17.91 mm ve Memecik çeşidinde 19.40 mm olarak saptamıştır.

Gökçeada zeytin çeşidinin meyve boyu ortalama 25.22 mm ölçülmüştür. Her iki üretim yılında ölçülen meyve boyu değerleri bakımından istatistiksel anlamda önemli bir farklılık görülmemiştir. Ekinci (2010) meyve boyu bakımından farklılıklar saptamış, meyve uzunlukları azalan sırayla Domat (29.10 mm), Gökçeada (25.83 mm), Memecik (24.93 mm), Gemlik (23.15 mm) ve Ayvalık (22.24 mm) ölçülmüştür. Canözer (1991) meyve boyunu Ayvalık çeşidinde 19.14 mm, Gemlik çeşidinde 22.33 mm ve Memecik çeşidinde 19.40 mm olarak saptamıştır. Örnek ve ark. (2019) Gökçeada zeytin çeşidinin meyve enini 16.65 mm ve meyve boyunu 25.83 mm ölçüm değerleri ile sonuçları desteklemektedir. Gündoğdu ve Kaynaş (2016) Kuzey Ege ekolojik koşullarında yetiştirilen ve farklı olgunluk dönemlerinde hasat edilen bazı zeytin çeşitlerinde yaptığı ölçümler sonrasında yeşil olum dönemlerinde (O.İ.<2) Ayvalık, Gemlik, Domat, Memecik, Samanlı ve Uslu çeşitlerinin meyve enlerini 13.96 mm ile 21.49 mm arasında, meyve boylarının ise 18.23 mm ile 28.64 mm arasında değişim gösterdiğini belirtmişlerdir. Araştırmacılar aynı zamanda, çalışmadaki tüm çeşitlerin olgunluk süresince meyve eni ve boylarının artış gösterdiğini de bildirmiştir.

Gökçeada zeytin çeşidinin meyve indeksi (meyve boyu/meyve eni) ortalama 1.56 ölçülmüş olup, (Çizelge 3.) Canözer, (1991)'in sınıflandırmasına göre uzun oval (>1.46) şekilli meyvelere sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Çizelge 1.). Her iki üretim yılında meyve indeksi değerleri bakımından istatistiksel anlamda önemli bir farklılık görülmemiştir. Kaya ve ark. (2016) tarafından Hanımparmağı zeytin çeşidinin özelliklerini belirlemek için yaptığı çalışmada meyve indeksi 1.35 ile oval şekilli meyve yapısına sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Çekirdek eni ortalama 7,45 mm ölçülmüştür ve istatistiksel anlamda önemli bulunmuştur ($p < 0.05$). Ekinci (2010) çekirdek eni bakımından farklılıklar saptamıştır ve en geniş çekirdek eni Domat (10.24 mm) zeytin çeşidinde en dar meyve eni Gökçeada (7.84 mm) zeytin çeşidinde ölçülmüştür. Canözer (1991) çekirdek enini Ayvalık çeşidinde 12.76 mm, Gemlik çeşidinde 7.98 mm ve Memecik çeşidinde 7.67 mm olduğunu saptamıştır.

Çekirdek boyu ortalama 16.80 mm ölçülmüştür. Her iki üretim yılında ölçülen çekirdek boyu değerleri bakımından istatistiksel anlamda önemli bir farklılık görülmemiştir. Ekinci (2010) çekirdek boyu bakımından farklılıklar saptamıştır ve en uzun çekirdek boyu Domat (20.54 mm) zeytin çeşidinde ölçülmüştür. Bunu Gökçeada (18.49 mm) zeytin çeşidi takip etmiştir. Canözer (1991) çekirdek boyunu Ayvalık çeşidinde 12.76 mm, Gemlik çeşidinde 13.81 mm ve Memecik çeşidinde 16.33 mm olarak saptamıştır. Gündoğdu ve Kaynaş (2016), Kuzey Ege ekolojik koşullarında yetiştirilen ve farklı olgunluk dönemlerinde hasat edilen bazı zeytin çeşitlerinde yaptığı ölçümler sonrasında yeşil olum dönemlerinde (O.İ.<2) Ayvalık, Gemlik, Domat, Memecik, Samanlı ve Uslu çeşitlerinin çekirdek enlerini 6.93 mm ile 8.10 mm arasında, çekirdek boylarının ise 12.95 mm ile 18.67 mm arasında değişim gösterdiğini belirtmişlerdir. Araştırmacılar aynı zamanda, çalışmadaki tüm çeşitlerin olgunluk süresince çekirdek eni ve boylarının artış gösterdiğini de bildirmiştir.

Çekirdek indeksi (çekirdek boyu/çekirdek eni) ortalama 2.26 ölçülmüş (Çizelge 3.) ve Özlü (2011)'in belirttiği çekirdek özelliklerine göre uzun (>2.2) şekilli çekirdeklere sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Çizelge 1.). 2017 yılında hesaplanan çekirdek indeksi 2018 yılına nazaran istatistiksel

anlamda daha yüksek olmakla birlikte Özilbey'e göre her iki yılda da çekirdekler uzun şekilli olduğu belirlenmiştir. Kaya ve ark. (2016) tarafından Hanımparmağı zeytin çeşidinin özelliklerini belirlemek için yaptığı çalışmada çekirdek indeksi 1.91 ile eliptik şekilli çekirdek yapısına sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Gökçeada zeytin çeşidinin et oranı ortalama %84 belirlenmiştir. Her iki üretim yılında ölçülen et oranı değerleri bakımında istatistiksel anlamda önemli bir farklılık görülmemiştir. Diez (1971) tarafından yapılan bir çalışmaya göre meyve et oranlarının çeşitlere göre değişmekle birlikte %70-88 arasında bulunduğunu belirtmiştir. Canözer (1991) zeytin çeşitlerinin et oranını %89.41 ile %71.85 arasında değiştiğini saptamıştır.

Örnek ve ark. (2019) meyve eti oranları çeşitler arasında büyük farklılıklar gösterdiğini ve %74.27 ile %89.18 arasında değiştiğini belirtmiştir. İki yıllık değerlerin ortalamasına göre en yüksek meyve eti oranı Yamalak Sarısı ve Adana Topağı genotipinde (%89.18 ve %87.94), en düşük değerler ise Butko (%74.86) genotipinde bulunmuştur. Gökçeada zeytin çeşidinin et oranı ise %79.75 saptanmıştır. Gündoğdu ve Kaynaş (2016), Kuzey Ege ekolojik koşullarında yetiştirilen ve farklı olgunluk dönemlerinde hasat edilen bazı zeytin çeşitlerinde yaptığı ölçümler sonrasında yeşil olum dönemlerinde (O.İ.<2) Ayvalık, Gemlik Domat, Memecik, Samanlı ve Uslu çeşitlerinin meyve et oranlarını %78.16 ile %89.58 arasında değişim gösterdiğini belirtmişlerdir. Araştırmacılar aynı zamanda, çalışmadaki tüm çeşitlerin olgunluk süresince meyve et oranlarının artış gösterdiğini de bildirmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçları gözönünde bulundurulduğunda et oranı oldukça yüksek bir çeşit olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle standart zeytin çeşitlerinin meyve özellikleri ile karşılaştırıldığında benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Erken hasat edilen zeytin meyvelerinden elde edilen zeytinyağlarının özellikle toplam fenolik bileşik içerikleri ile aroma bileşenlerinin daha yoğun olduğu bilinmektedir. Bunun başlıca nedeni, tüketicilerin organoleptik, beslenme ve terapötik özellikleri hakkında artan bilgisidir. Bu sebeple bu çeşidin zeytinyağı özelliklerinin de araştırılması önerilmektedir. Ayrıca organik ada koşullarında yetiştiriciliği yapılan bu zeytin çeşidi için butik zeytincilik modeli teşvik edilmelidir.

Bununla birlikte Gökçeada yöresine özgü bir ekotip olan Gökçeada zeytin çeşidine ait pomolojik özellikler ileride yapılacak araştırmalara kaynak olması amacıyla ortaya koyulmuştur.

Bölgelere özgü yerel çeşitlerin belirlenmesi ve kökeninin tanımlanması, belirli ekolojik çevre koşullarına adapte olmuş üstün özellikli genotiplerin yetiştiriciliğinin yaygınlaşması açısından çok önemlidir. Üstelik yerel zeytin çeşitlerinin ülkemiz genetik kaynaklarının korunması ve amaca uygun ıslah programları yaratabilmek açısından istenilen özelliklerin tam olarak saptanması bakımından önem arz etmektedir.

Teşekkür

Bu araştırma 1180405 numaralı TÜBİTAK projesi ve FDK-2020-3282 Proje numarası ile Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından mali destek sağlanan Doktora tez çalışmasından üretilmiştir. Ayrıca doktora eğitimimi sürdürülebilir tarım öncelikli alanlara yönelik yurt içi "100/2000 YÖK Doktora Bursu" Programı kapsamında beni destekleyen Yükseköğretim Kurulu'na teşekkür ederim. Bu çalışma, daha önce 3. Çanakkale Tarımı Sempozyumu (TARSEM) (16-18 Kasım 2022) etkinliğinde poster bildiri olarak sunulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Kaynaklar

- Anonim, 2021. Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2021 Brifing Raporu. <https://canakkale.tarimorman.gov.tr>, (26.12.2022).
- Canözer, Ö., 1991. Standart Zeytin Çeşitleri Kataloğu. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü. Mesleki Yayınlar Serisi. Genel No; 334. Sert No: 16. Ankara.
- Demir, G., 2018. Yöresinde Yetiştirilen Zeytin Çeşitlerinin Pomolojik ve Biyokimyasal Özelliklerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Türkiye.

- Diez, F., 1971. The Biochemistry of Fruits and Their Products. A.R.C. Food Research. Inst. Norwich, England. 1:261–274.
- Efe, R., Soykan, A., Sönmez S., Cürebal, İ., 2009. Sıcaklık Şartlarının Türkiye’de Zeytinin (*Olea europae* L.) Yetiştirilmesine, Fenolojik ve Pomolojik Özelliklerine Etkisi. Ekoloji 18, 70, 17-26.
- Ekinci, E., 2010. Gökçeada Zeytininin, Önemli Zeytin Çeşitleriyle Morfolojik, Pomolojik ve Genetik Özellikler Bakımından Karşılaştırılması. Çanakkale: Çanakkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Gündoğdu, M.A., Kaynas, K., 2016. Investigation of biochemical and pomological characteristics of different olive cultivars during maturation in North Aegean region of Turkey. Acta Hort. 1139, 189-196.
- IOOC, 2007. Optimal Harvest Time. In: Tombesi A., Tombesi S., Eds. Production Techniques in Olive Growing. Argraf S.A., Madrid. 319-327.
- Kaya, H., Hakan, M., Sefer F., Çetin, Ö., Mete, N., Güloğlu, U., Veral M. ve Uluçay N., 2016. Çanakkale Yöresi, Ezine İlçesinde Bulunan “Hanım Parmağı” Zeytin Çeşidinin Özellikleri. Zeytin Bilimi 8 (1), 2018, s.29-33
- Örnek, E.R., Gündoğdu, M.A., Şeker, M., 2019. Comparison of Pomological Characteristics of Some Local Olive Genotypes. 1st International Symposium on Biodiversity Research. 4-10 p. 2-4 May, Çanakkale.
- Özilbey, N., 2011. Zeytin çeşitlerimiz. Sidas Medya Ltd., Şti., İzmir, 2011.
- Şeker M., Gül M. K., İpek M., Kaleci N., Yücel Z., Yılmaz E., Topal U., 2008. Zeytin (*Olea europaea* L.) Çeşitlerinin AFLP ve SSR Markörleri Polimorfizminin Yağ Asitleri ve Tokoferol Düzeyleri ile İlişkilendirilmesi. TUBİTAK Projesi Sonuç Raporu, TOVAG-3358. Çanakkale. s.29.